

ADVIES
VAN 9 OKTOBER 2024
OVER DE STARTNOTA GEWESTELIJK RUP
TIENSE WATERVELDEN

INHOUD

I.	SITUERING	1
II.	ALGEMENE BEOORDELING	1
III.	PROCESVERLOOP.....	2
IV.	PLANDOELSTELLING	2
V.	SCOPE PROJECT	3
VI.	ALTERNATIEVENONDERZOEK	4

I. SITUERING

1. SARO ontving op 10 augustus 2024 een adviesvraag van voormalig Vlaams minister van Omgeving Zuhail Demir over de startnota bij het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Tiense watervelden'.¹ Met voorliggend advies, goedgekeurd door de raad op 9 oktober 2024, komt SARO tegemoet aan de vooropgestelde adviestermin van 60 dagen.
2. Het plangebied (+70 ha) is gelegen op grondgebied van de stad Tienen en omvat het voormalig militair domein van Goetsenhoven. De site is grotendeels bestemd als 'zone voor militair domein'; in het noordwesten bevindt zich een 'zone voor dagrecreatie'. Het plangebied is volledig omgeven door 'agrarisch gebied' met aan drie zijden 'herbevestigd agrarisch gebied'. Het merendeel van de aanwezige bebouwing is geconcentreerd in het noordwestelijke deel van de site.
3. De plandoelstelling van het geplande gewestelijk RUP is een juridisch-ruimtelijk kader te scheppen voor de herbestemming van het voormalig militair domein Goetsenhoven met het oog op een invulling vanuit innovatief en duurzaam watergebruik, met ruimte voor recreatie en sport, en aandacht voor de landschappelijke en socio-economische inpassing van deze invulling in de omgeving.²
4. De herbestemming van het militair domein Goetsenhoven kadert binnen het plan 'De Voltooiing van de Transformatie', waarmee de federale regering in 2009 besliste om een aantal militaire infrastructuren uit gebruik te nemen en ter beschikking te stellen aan de Vlaamse Regering met het oog op herbestemming ervan.

Het geplande gewestelijk RUP maakt ook onderdeel uit van het project 'Tiense watervelden', dat beoogt om restwater uit het suikerproductieproces van de Tiense Suikerraffinaderij te hergebruiken en de droogteproblematiek in de regio aan te pakken.

II. ALGEMENE BEOORDELING

5. SARO formuleert volgende strategische bemerkingen bij de startnota voor het geplande gewestelijk RUP 'Tiense watervelden':
 - a. De raad merkt op dat het project 'Tiense watervelden' een aanzienlijk voortraject heeft doorlopen, voorafgaand aan en tijdens de opstart van voorliggend geïntegreerd planningsproces. De raad stelt vast dat diverse beslissingen en opties uit dit voortraject hun doorwerking vinden in voorliggende startnota, maar beter onderbouwd en gemotiveerd kunnen worden. De raad acht het noodzakelijk om de startnota – met het oog op de juridische robuustheid van het geplande gewestelijk RUP - op dat vlak aan te vullen en te verduidelijken (zie deel III).
 - b. De raad kan de vooropgestelde plandoelstelling en de gehanteerde uitgangspunten principieel ondersteunen (zie deel IV).
 - c. SARO formuleert evenwel een aantal bedenkingen bij de scope van het geplande gewestelijk RUP. Het is onduidelijk hoe het geplande gewestelijk RUP zich verhoudt tot het ruimer project

¹ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/fe6f611-2a52-4a22-bfc6-0f861e23bfde>

² Startnota, pag. 12

van de Tiense Watervelden. De raad vraagt dat het verdere geïntegreerd planningsproces een ruimere scope aanhoudt dan het louter hergebruik van water in functie van drinkwaterproductie (zie deel V).

- d. De raad stelt vast dat de startnota geen locatie-, inrichtings- of programma-alternatieven formuleert. De raad benadrukt het belang van een gedegen alternatievenonderzoek. Dergelijk onderzoek als onderdeel van het geïntegreerd planningsproces vormt voor de raad een belangrijke aanvulling van voorliggende startnota (zie deel VI).

III. PROCESVERLOOP

6. Voortraject en Masterplan. De raad merkt op dat het project 'Tiense watervelden' een aanzienlijk voortraject heeft doorlopen, voorafgaand aan en tijdens de opstart van voorliggend geïntegreerd planningsproces. Zo werd op 11 april 2022 door de verschillende partners³ van het project een charter ondertekend voor de realisatie en de opvolging van het project 'Tiense watervelden' en de oprichting van een taskforce. In samenwerking met de Vlaamse Bouwmeester werd / wordt⁴ ook een Masterplan uitgewerkt, waarin de mogelijkheden werden / worden onderzocht voor een kwalitatieve integratie van de verschillende ruimtevragen op het voormalig militair domein Goetsenhoven. Tevens moeten aan dit Masterplan concrete uitvoeringsstrategieën en bijhorende maatschappelijk-economische haalbaarheidsstudies gekoppeld worden. De visie die in het Masterplan ontwikkeld is / wordt, vormt de basis voor de verankering in voorliggend planinitiatief.⁵

De raad stelt vast dat diverse beslissingen en opties uit dit voortraject hun doorwerking vinden in voorliggende startnota. De raad verwijst in die zin naar de plandoelstellingen (zie verder luik IV), de scope van het project (zie verder luik V), het alternatievenonderzoek (zie verder punt VI) en het planvoornemen in voorliggende startnota. Het betreffende Masterplan werd evenwel niet ter beschikking gesteld van de raad, en is online niet terug te vinden. De diverse beslissingen en opties uit het voortraject die doorwerking vinden in het geïntegreerde planningsproces, worden bovendien onvoldoende onderbouwd en gemotiveerd in voorliggende startnota.

De raad acht het noodzakelijk om de startnota op dat vlak aan te vullen en te verduidelijken. Uiteindelijk zal dit moeten leiden tot een juridisch robuuster RUP met een groter draagvlak.

IV. PLANDOELSTELLING

7. Plandoelstelling en uitgangspunten. De raad vindt het positief dat het geplande gewestelijk RUP een invulling van het voormalig militair domein Goetsenhoven beoogt vanuit innovatief en duurzaam watergebruik, met ruimte voor recreatie en sport, en aandacht voor de landschappelijke en socio-economische inpassing van deze invulling in de omgeving.⁶ De raad kan de vooropgestelde plandoelstelling principieel ondersteunen.

De startnota (pag. 18) verduidelijkt dat er vanuit deze plandoelstelling een aantal uitgangspunten worden gehanteerd die inherent verbonden zijn aan het specifieke karakter van het voormalig militair domein en zijn directe omgeving. Zo wordt uitgegaan van een maximaal behoud van het open karakter van het voormalig militair domein, een laagdynamisch karakter waarbij de huidige weginfrastructuur maatgevend / normatief is, het optimaal benutten van het bestaand patrimonium en het verbeteren van de landschappelijke inpassing. Tevens wordt een verbeterde bereikbaarheid van de site beoogd voor niet-gemotoriseerd verkeer en een optimalisatie van de

³ De Vlaamse Overheid, de Tiense Suikerraffinaderij, De Watergroep, de provincie Vlaams-Brabant, de stad Tienen, VOKA, Fevia en Boerenbond

⁴ Het is onduidelijk of het betreffende Masterplan in voorliggende fase al is afgerond. De finalisering van het Masterplan was voorzien in juni 2024: https://www.tienen.be/de-tiense-watervelden_infopanelen

⁵ Startnota, pag. 10

⁶ Startnota, pag. 12

ontsluiting van de site en de aanwezige activiteiten. De raad kan deze gehanteerde uitgangspunten ook ondersteunen.

V. SCOPE PROJECT

8. Algemeen. De raad heeft evenwel een aantal bedenkingen bij de scope van het geplande gewestelijk RUP. Het betreft enerzijds de verhouding van voorliggend planinitiatief tot het ruimere project 'Tiense watervelden' (zie punt 9) en anderzijds de focus van voorliggend planinitiatief op het hergebruik van restwater in functie van drinkwaterproductie (zie punt 10).
9. Link Tiense watervelden. Het is niet duidelijk hoe voorliggend planinitiatief zich verhoudt tot het ruimere project van de 'Tiense Watervelden'.

De startnota (pag. 10) stelt: *'De herbestemming van het voormalig militair domein Goetsenhoven biedt de opportuniteit om via het project 'Tiense watervelden' een nieuw toekomstgericht gebruik te geven aan de site en maximaal in te zetten op het hergebruik van reststromen (water) uit de suikerraffinaderij.'* Het is evenwel onduidelijk of / in welke mate er - naast voorliggend planinitiatief - binnen het project 'Tiense watervelden' nog andere opportuniteiten zijn / worden onderzocht voor het duurzaam hergebruik van restwater uit de suikerraffinaderij en om de droogteproblematiek in de regio aan te pakken.

De raad wijst op de belangrijke link tussen de bestaande bedrijfssite van de Tiense suikerraffinaderij (en bij uitbreiding De Watergroep) en de aanleiding van het project 'Tiense watervelden', m.n. de vaststelling dat er op jaarbasis grote hoeveelheden grondwater worden opgepompt om de suikerproductie mogelijk te maken, het gebruik van suikerbieten op zichzelf heel wat water vrijgeeft, en op jaarbasis grote hoeveelheden restwater na zuivering worden geloosd in de Gete⁷. De raad acht het aangewezen om ook binnen de contouren van de bestaande bedrijfssite van de Tiense suikerraffinaderij (en bij uitbreiding De Watergroep) opportuniteiten te onderzoeken voor het duurzaam hergebruik van restwater en om de droogteproblematiek in de regio aan te pakken.

De raad denkt bijvoorbeeld aan onthardingsopportuniteiten, optimalisaties in het productieproces, de mogelijkheid om het eigen restwater opnieuw te gebruiken in de eigen bedrijfsprocessen enz.

10. Duurzaam en integraal waterbeheer. Hoewel dit niet expliciet wordt vermeld in de plandoelstelling en uitgangspunten van de startnota, focust voorliggende startnota sterk op de opportuniteit om restwater uit de suikerraffinaderij te hergebruiken in functie van de productie van drinkwater.

Zo stelt de startnota (pag. 16): *'Het project 'Tiense watervelden' vertrekt vanuit de opportuniteit om het water afkomstig uit het suikerproductieproces van de Tiense Suikerraffinaderij te hergebruiken in functie van de drinkwaterbevoorrading. (...) Ter hoogte van het militair domein bevindt zich een hoofdleiding van het drinkwaternetwerk van de Watergroep. De locatie biedt bijgevolg de mogelijkheid, met het bouwen van een installatie voor drinkwaterproductie, om het gezuiverde restwater direct op het bestaand drinkwaternet aan te sluiten.'* De opgave aan het ontwerpteam vermeldt als één van de vertrekpunten voor de opmaak van het Masterplan: *'het restwater van de Tiense suikerraffinaderij opvangen en er drinkwater van maken'*.⁸ De raad stelt vast dat alle in het voortraject onderzochte alternatieven dan ook vertrekken van dit principe (zie verder punt 11).

De raad erkent de mogelijkheden van de site op vlak van hergebruik van restwater voor drinkwaterproductie. Tegelijk benadrukt SARO de ruimere aanleiding van het project Tiense

⁷ De raad vraagt de in voorliggende startnota opgenomen cijfers van het op jaarbasis opgepompte grondwater (300.000l) en het geloosde restwater (1.000.000 à 1.500.000 m³) te willen nakijken.

⁸ https://www.tienen.be/de-tiense-watervelden_infopanelen

watervelden, waaronder de heersende droogteproblematiek in de regio. Eén van de speerpunten uit het charter voor de realisatie van het project Tiense watervelden betreft bovendien: *‘Duurzaam waterbeheer vanuit een toekomstgerichte visie op het integrale watersysteem, met een verhoogde inzet van middelen en gepaste instrumenten.’* De raad vraagt dat de startnota het beoogde *‘duurzaam en innovatief waterproject’* benadert vanuit een bredere blik op duurzaam en integraal waterbeheer.

VI. ALTERNATIEVENONDERZOEK

11. Alternatievenonderzoek. De raad stelt vast dat de startnota geen locatie-, inrichtings- of programma-alternatieven formuleert.

Wat betreft eventuele locatie-alternatieven stelt de startnota (pag. 18) dat deze geen redelijk alternatief vormen omdat ze ingaan tegen de uitgangspunten en de doelstellingen van het voorgenomen plan. De raad verwijst naar zijn eerdere bemerkingen aangaande de scope van het voorliggende project. De raad acht het aangewezen om ook binnen de contouren van de bestaande bedrijfssite van de Tiense suikerraffinaderij (en bij uitbreiding De Watergroep) opportuniteiten te onderzoeken voor het duurzaam hergebruik van restwater en om de droogteproblematiek in de regio aan te pakken.

Inzake de inrichtings- en programma-alternatieven vermeldt de startnota (pag. 18) dat het planvoornemen voor de inrichting en het programma van de site het voorkeursscenario van het Masterplan “vier contrasterende entiteiten” als basis neemt: *‘Het doel van dit gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP) is om een nieuwe invulling van het voormalig militair domein mogelijk te maken in overeenstemming met het Masterplan. Het Masterplan is het resultaat van een intensief traject waarbij verschillende invullingen met elkaar werden afgewogen en vormt de basis voor de opmaak van het RUP.’* De startnota gaat - naast het voorkeursscenario - slechts zeer beknopt in op twee alternatieven die in het voortraject werden onderzocht, maar niet werden weerhouden: het “Bosjes en kraters” scenario en het “Stroken” scenario.

Het is in eerste instantie onduidelijk hoe (op basis van welke criteria) deze drie alternatieven tot stand zijn gekomen. De afweging tussen de verschillende alternatieven maakt bovendien geen onderdeel uit van voorliggende startnota. Het is dan ook onduidelijk op basis van welk afwegingskader het voorkeursscenario als het meest kansrijke alternatief werd geselecteerd, en of hierbij afdoende rekening werd gehouden met de verschillende ruimtelijke belangen in het plangebied.

Een gedegen alternatievenonderzoek als onderdeel van het geïntegreerd planningsproces vormt voor de raad een belangrijke aanvulling van voorliggende startnota. De raad acht het noodzakelijk om de startnota op dat vlak dan ook verder aan te vullen.